

# **Sociální zabezpečení**

## **9. Státní sociální podpora**

FSS MU – Katedra sociální politiky a sociální práce

# Charakteristika systému

- státní sociální podporou se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a nízkopříjmových rodin a poskytuje ji i při některých dalších sociálních situacích. Státní sociální podpora se ve stanovených případech poskytuje v závislosti na výši příjmu
- náklady na státní sociální podporu hradí stát - financování z daní, dávka není vázána na odvody příspěvku z pracovního příjmu
- řešení sociálních situací, uznaných společností za zřetele hodné a účelné pro podporu rodiny
- svébytný ucelený systém peněžitých dávek, určených k podpoře osob v obtížné sociální situaci, především nízkopříjmových rodin s nezaopatřenými dětmi.

**státní sociální podpora** je v rámci práva sociálního zabezpečení státem organizovaná solidarita mezi občany sloužící k překonání nepříznivých důsledků sociální události

- **princip solidarity** - od bezdětných rodin k rodinám s dětmi  
- od vysokopříjmových rodin k nízkopříjmovým
- **2 druhy dávek** - horizontální ► většina z dávek je vázána na péči o nezaopatřené dítě (univerzální nárokový příjem - netestované dávky).  
- vertikální ► podmínkou nároku může být navíc nedostatečný příjem, který se pravidelně zjišťuje (testované dávky).
- zahrnovaná rizika: především společností uznané situace, které vedou ke zvýšeným nákladům (zpravidla tam, kde sociální pojištění nevyhovuje). Jedná se o částečnou úhradu dodatečných nákladů vzniklých kvůli určité situaci dávkou doplňující příjem.
- musí zachovávat hledisko hospodárnosti, účelnosti a ve stanovených případech i adresnosti - životní úroveň má vycházet především z pracovních příjmů

# Základní pojmy

## OKRUH OPRÁVNĚNÝCH OSOB

dávky SSP náleží pouze fyzickým osobám, které:

- jsou v ČR hlášeny k trvalému pobytu ve smyslu zákona č. 133/2000 Sb. O evidenci obyvatel a rodných číslech, jedná-li se o české občany
- mají na území ČR trvalý pobyt ve smyslu zákona č. 325/1999 o azylu v případě, že se jedná o cizí státní příslušníky (podmínkou je, že mají na území ČR bydliště)
- nemají na území ČR trvalý pobyt podle zákona č. 325/1999 o azylu, a jedná se o cizí státní příslušníky, případně též jejich rodinné příslušníky, pokud splňují podmínky dle ust. § 3.odst.2 písm. a) až g) zákona 117/1995 - (např. jsou hlášeny podle zvláštního předpisu; cizinec narozený na území ČR hlášený k pobytu; nezletilí cizinci svěřeni do péče nahrazující péči rodičů; cizinci za účelem vědeckého výzkumu nebo výkonu zaměstnání s vysokou specializací; jejich rodinní příslušníci, rezidenti EU s dlouhodobým pobytem v ČR)

## ROZHODNÝ PŘÍJEM

- jedná se o příjem rozhodný pro přiznání některé z tzv. testovaných dávek (přídavku na dítě, porodného a příspěvku na bydlení)
- vypočítává se jako měsíční průměr tzv. čistých příjmů (*tj. příjmy po odpočtu pojištného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, zdravotního pojištění a daně z příjmu*)
- příjem: ze závislé činnosti, samostatné činnosti, příjmy z nájmu, ostatní příjmy s výjimkou výhry v loterii a sázek, výživné, odchodné, výsluhový příspěvek, starobní důchod, příjmy za práci žáků a studentů z praktického vyučování, dávky nemocenského a důchodového pojištění, podpora v nezaměstnanosti, rodičovský příspěvek pro nárok na přídavek na dítě a pro příspěvek na bydlení, přídavek na dítě u příspěvku na bydlení.

## ROZHODNÉ OBDOBÍ

= doba, za kterou se rozhodný příjem zjišťuje - u přídavku na dítě předchozí kalendářní čtvrtletí ► u příspěvku na bydlení a u porodného období kalendářního čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, v němž vznikl nárok na tyto dávky

## RODINA A SPOLEČNĚ POSUZOVANÉ OSOBY

„Za rodinu se pro účely tohoto zákona (č. 117/1995) považuje oprávněná osoba a společně s ní posuzované osoby, a není-li těchto osob, považuje se za rodinu sama oprávněná osoba. Žádná z osob nemůže být posuzována jako oprávněná osoba nebo jako společně posuzovaná osoba současně ve více rodinách, jde-li o společně posuzované osoby pro účely přídatku na dítě, porodného a rodičovského příspěvku; jestliže je některá z uvedených osob společně posuzována pro účely přídatku na dítě nebo porodného, může být současně posuzována s jinými osobami jako společně posuzovaná pro příspěvek na bydlení podle odstavce 5, jsou-li splněny podmínky pro takový postup.“ Jde o společnou domácnost, kde osoby společně uhrazují náklady na své potřeby.

**Společně posuzovanými osobami** jsou následující osoby, pokud s oprávněnou osobou spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby:

### ❖ **nezaopatřené děti**

❖ **nezaopatřené děti a rodiče těchto dětí;** za rodiče se považují i osoby, jimž byly nezaopatřené děti svěřeny do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, manžel, partner) rodiče nebo uvedené osoby, vdovec nebo vdova po rodiči nebo uvedené osobě a druh (družka) rodiče nebo uvedené osoby,

❖ **manželé, partneři nebo druh a družka,** nejde-li o rodiče posuzované podle písmene b),

❖ **nezaopatřené děti,** jejich rodiče, pokud jsou nezaopatřenými dětmi a jsou osamělí, a rodiče těchto rodičů

➤ Za **nezaopatřené dítě** se považuje dítě do skončení povinné školní docházky, nejdéle však do 26. roku věku, jestliže:

❖ se soustavně připravuje na své budoucí povolání nebo se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz;

❖ z důvodu dlouhodobě nepříznivého stavu je neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.

➤ Po skončení povinné školní docházky se do 18. roku věku považuje za nezaopatřené dítě také dítě, které je vedeno v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na hmotné zabezpečení (např. nesplňuje podmínku, že v posledních 2 letech odpracovalo alespoň 12 měsíců).

➤ Pozor! Dítě, které je poživitelem invalidního důchodu třetího stupně, nelze považovat za nezaopatřené dítě.

# Dávky v SSP

## 5 dávek SSP

### Z hlediska výše příjmu domácnosti jsou děleny na:

- ❖ testované – přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné (pro nárok se testuje příjem domácnosti)
- ❖ netestované - rodičovský příspěvek, pohřebné (nepodléhají testu příjmů domácnosti)

### Z hlediska periodicity výplat jsou děleny na:

- ❖ jednorázové – porodné, pohřebné
  - ❖ opakující se – přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek
- opakující se dávky se vyplácejí měsíčně, a to po uplynutí kalendářního měsíce, za který náležely; nedosahuje-li dávka částky 100 Kč měsíčně, vyplácí se po uplynutí kalendářního čtvrtletí, za které dávka náležela
  - jednorázové dávky se vyplácejí nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž byla dávka přiznána
  - příjemcem dávky je zpravidla oprávněná osoba, tj. osoba, které svědčí nárok z titulu splnění zákonných podmínek; v některých případech však může být příjemce dávky jiná než oprávněná osoba – zákonný zástupce, opatrovník, zvláštní příjemce
  - dávky péčovské péče (příspěvek při převzetí dítěte, na zakoupení motorového vozidla, příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna) – organizačně jsou vypláceny v rámci systému SSP, nejsou ale formálně upraveny zákonem 117/1995 Sb. o SSP, nýbrž zákonem č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí a Občanským zákoníkem č. 89/2012

# Přídavek na dítě

## charakteristika dávky

❖ přídavek na dítě je základní, dlouhodobou dávkou, poskytovanou rodinám s dětmi, která jim pomáhá kryt náklady, spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí

❖ základní forma pomoci rodinám s dětmi – rodiče značnou částí svých příjmů zabezpečují potřeby svých dětí a tudíž mají nižší životní úroveň, než domácnosti jednotlivců a bezdětné domácnosti

❖ jedná se o redistribuci příjmů od bezdětných rodin k rodinám s dětmi a od vysokopříjmových k nízkopříjmovým rodinám

❖ **nárok** na přídavek na dítě vzniká přímo nezaopatřenému dítěti, které žije v rodině, jejíž rozhodný příjem je nižší než **3,4 násobek částky životního minima** rodiny (před rokem 2001 se jednalo o čtyřnásobek životního minima) – navýšen od 1.1.2023.

❖ je poskytován ve třech výších podle věku dítěte a dvou výměrách:

| <b>věk nezaopatřeného dítěte</b> | <b>základní výměra</b> | <b>zvýšená výměra</b> |
|----------------------------------|------------------------|-----------------------|
| <b>do 6 let</b>                  | <b>830 Kč/mes</b>      | <b>1330 Kč/mes</b>    |
| <b>6 – 15 let</b>                | <b>970 Kč/mes</b>      | <b>1470 Kč/mes</b>    |
| <b>15 – 26 let</b>               | <b>1080 Kč/mes</b>     | <b>1580 Kč/mes</b>    |

❖ na zvýšenou výměru mají nárok rodiny, v nichž alespoň jedna ze společně posuzovaných osob má **příjem z výdělečné činnosti nebo z dávek, které vycházejí z výdělečné činnosti** a příjem nahrazují (nemocenské pojištění, důchodové pojištění, podpora v nezaměstnanosti, rodičovský příspěvek, příspěvek na péči).

❖ pro nárok na dávku se posuzuje příjem za předchozí kalendářní čtvrtletí; (např. při žádosti v červnu – za leden až březen).

## **Společně posuzované osoby**

- ❖ společně posuzovanými osobami jsou členové rodiny žijící v jedné domácnosti (manželé, partneři, děti)
- ❖ pokud např. otec dítěte s matkou a dítětem nežije v jedné domácnosti - požádat o vyloučení otce z okruhu společně posuzovaných osob
- ❖ prarodiče žijící v bytě se za společně posuzované osoby v případě přídatku na dítě nepovažují

## **Jako příjem se započítávají především tyto:**

- ❖ výplata ze zaměstnání, příjem z podnikání nebo jiné závislé činnosti
- ❖ náhrada mzdy – podpora v nezaměstnanosti, nemocenská, ošetrovné, peněžitá pomoc v mateřství, dávky důchodového pojištění, příspěvek na péči o osobu do 18 let
- ❖ mateřské a rodičovské dávky (rodičovský příspěvek)
- ❖ alimony a výživné
- ❖ jiné příjmy (z pronájmu bytu, z investic do majetku nebo do cenných papírů)
- ❖ pro nárok na přídatky je rozhodující celkový příjem rodiny - dokládají se příjmy všech osob – tedy nejenom obou rodičů (v případě, že je dítě soudem svěřeno do péče pouze jednoho z rodičů, pak se započítávají příjmy jenom tohoto rodiče) - pokud dítě (například během letních prázdnin) pracuje a má tak vlastní příjem, dokládá se i tento
- ❖ v případě samostatné výdělečné činnosti se pro účely přídatku na dítě příjem započítá ve výši odpovídající 50 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství i když je fakticky nižší
- ❖ dokud je nezaopatřené dítě zároveň nezletilé, vyplácí se přídatek jeho zákonným zástupcům, pak přímo dítěti (zletilé studující a nezaopatřené dítě (18 – 26 let) podává žádost o přídatek samo)
- ❖ pokud je nezletilé nezaopatřené dítě v plném přímém zaopatření ústavu pro péči o děti nebo mládež vyplácí se přímo ústavu
- ❖ většina dětí, která má nárok na příspěvky na dítě navštěvuje školu, kromě příjmů se dokládá i potvrzení o studiu, proto se tyto doklady dávají vždy na začátku nového školního roku



# Porodné

## nárok na porodné

- ❖ cílem je jednorázově přispět ke krytí zvýšených nákladů při narození dítěte
- ❖ o porodné mohou žádat ty rodiny, kterým se narodí dítě a současně jejich příjmy nepřesáhnou **2,7 násobek životního minima**.
- ❖ porodné náleží ženě, která porodila své první živé dítě, nebo které se současně s prvně narozeným živým dítětem narodilo další živé dítě nebo děti
- ❖ jestliže žena, která dítě porodila, zemřela, splnila podmínky nároku na porodné a dávka jí nebo jiné osobě nebyla vyplacena, má na porodné nárok otec dítěte
- ❖ na porodné má nárok rovněž osoba, která převzala dítě mladší jednoho roku do trvalé péče nahrazující péči rodičů, za stejných podmínek - nárok na porodné při převzetí dítěte náleží i v případě, že před převzetím dítěte do trvalé péče nahrazující péči rodičů vznikl nárok na porodné matce nebo otci téhož dítěte
- ❖ porodné náleží pouze v případě prvních dvou narozených dětí; na třetí dítě již porodné nenáleží

## výše porodného

- ❖ porodné je stanoveno pevnou částkou:
  - **13 000 Kč** na první živě narozené dítě
  - **10 000 Kč** na druhé dítě
  - **23 000 Kč** při vícečetném (prvním) porodu
- ❖ stejné částky platí i při převzetí dítěte/dětí do péče
- ❖ sleduje se průměrný příjem za kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém se dítě narodilo
- ❖ jako příjem se počítá nejenom výplata ze zaměstnání, nebo příjmy z podnikání ale i další – podpora v nezaměstnanosti, nemocenské dávky, peněžitá pomoc v mateřství; do rozhodného příjmu se nezapočítává rodičovský příspěvek a přídavek na dítě



# Příspěvek na bydlení

- ❖ příspěvek na bydlení přispívá na krytí nákladů na bydlení rodinám či jednotlivcům s nízkými příjmy; je opakující se dávkou
- ❖ je jedinou dávkou, u které vznik nároku není podmíněn péčí o nezaopatřené dítě

## testování příjmů

- ❖ poskytování příspěvku podléhá testování příjmů rodiny a společně posuzovaných osob a jejich nákladů na bydlení za rozhodné období, kterým je předchozí kalendářní čtvrtletí
- ❖ čtvrtletní rozhodné příjmy a náklady na bydlení se odevzdávají pouze dvakrát za rok
- ❖ za společně posuzované osoby se považují všechny osoby, které jsou v témže bytě hlášeny k trvalému pobytu; podmínka, aby spolu trvale žily a společně uhrazovaly náklady na své potřeby, se nevyžaduje
- ❖ do rozhodného příjmu rodiny se započítávají příjmy všech společně posuzovaných osob; za příjem se považují i přídavek na dítě a rodičovský příspěvek

## nárok na příspěvek

- ❖ má vlastník, nájemce bytu nebo podnájemce bytu, který splňuje podmínky:
  - náklady na bydlení přesahují 30% rozhodných příjmů ( $NB > P \times 0,3$ )
  - součin rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 není vyšší než částka tzv. normativních nákladů na bydlení
- ❖ náklady na bydlení se stanoví jako průměr za kalendářní čtvrtletí předcházející čtvrtletí, na které se nárok na výplatu dávky prokazuje

## **náklady na bydlení**

❖ tvoří u nájemních bytů nájemné

❖ u družstevních bytů a bytů vlastníků srovnatelné náklady (ty stanovuje vždy k 1.1. vláda)

❖ u všech bytů se dále započítávají náklady za energie, vodné a stočné, odpady a vytápění (veškeré služby spojené s bydlením)

## **normativní náklady**

jsou stanoveny jako průměrné náklady na bydlení podle velikosti obce (nájemné obvyklé v daném místě) a počtu členů domácnosti a přičítají se k nim i ceny služeb a energií; částky normativních nákladů jsou platné vždy na období konkrétního kalendářního roku a meziročně se běžně mění; stát je stanovuje vždy na začátku kalendářního roku

### ***Měsíční normativní náklady na bydlení v nájemních bytech či podnájmech podle počtu obyvatel obce (2024)***

| Osoby v rodině | Praha a Brno | Obce s alespoň 70 000 obyvateli | Obce do 69 999 obyvatel |
|----------------|--------------|---------------------------------|-------------------------|
| 1 nebo 2       | 17 298 Kč    | 14 680 Kč                       | 14 204 Kč               |
| 3              | 19 865 Kč    | 16 441 Kč                       | 15 819 Kč               |
| 4 a více       | 23 984 Kč    | 19 855 Kč                       | 19 105 Kč               |

***Měsíční normativní náklady na bydlení v družstevních bytech, bytech vlastníků a bytech užívaných na základě služebnosti (2023)***

| Osoby v rodině | Měsíční náklady na bydlení |
|----------------|----------------------------|
| 1 nebo 2       | 9 236 Kč                   |
| 3              | 11 540 Kč                  |
| 4 a více       | 14 029 Kč                  |

**vláda pro každý rok stanoví:**

- ❖ výši nákladů srovnatelných s nájemným podle sdělení Českého statistického úřadu
- ❖ výši částek, které se započítávají za pevná paliva
- ❖ výši částek normativních nákladů podle nárůstu nájemného a nákladů srovnatelných s nájemným a rozdělení obcí podle počtu obyvatel pro stanovení normativních nákladů na bydlení

## **výše příspěvku – vzorec pro výpočet**

❖ stanoví se jako rozdíl mezi skutečnými náklady na bydlení (**SNB**) a násobkem rozhodného příjmu (**P**) a koeficientu 0,30, za předpokladu, že **tyto jsou nižší**, než normativní náklady na bydlení (**NNB**)

❖ **příspěvek na bydlení =  $SNB - (P \times 0,3)$ ----- $SNB < NNB$**

❖ v případě, že skutečné náklady na bydlení (**SNB**) jsou **vyšší** než normativní náklady (**NNB**), stanoví se jako rozdíl mezi normativními náklady na bydlení (**NNB**) a násobkem rozhodného příjmu (**P**) a koeficientu 0,30

❖ **příspěvek na bydlení =  $NNB - (P \times 0,3)$ ----- $SNB > NNB$**

- ❖ pokud rozhodný příjem rodiny nedosahuje částky ŽM, počítá se částka ŽM místo rozhodného příjmu
- ❖ pokud rodině nepomůže ani příspěvek na bydlení, má možnost podat žádost o doplatek na bydlení podle zákona o hmotné nouzi
- ❖ osobní doklady žadatele + informace o všech osobách, která tato žádost zahrnuje
- ❖ podklady k prokázání skutečných nákladů na bydlení – zaplacené složenky, faktury, účty, SIPO, výpis z bankovního účtu nebo případně i jakékoliv jiné doklady prokazující výdaj spojený s bytem nebo domem
- ❖ dokládá se také nájemní smlouva nebo kupní smlouva, popř. výpis z katastru nemovitostí jako doklad o tom, že je dům/byt v osobním vlastnictví
- ❖ výplata příspěvku na bydlení je omezena na 84 měsíce v období posledních 10 kalendářních let (toto omezení neplatí pro domácnosti sestávající výlučně z osob starších 70 let a pro osoby se zdravotním postižením, které bydlí v pro ně postavených nebo upravených bytech).

# Rodičovský příspěvek

## ❖ **nezaměřovat rodičovská dovolená versus mateřská dovolená!!!**

rodičovská dovolená – vyplácí se rodičovský příspěvek

- rodičovský příspěvek může získat i ten, kdo nepracoval (i studentka, nezaměstnaná žena apod.)

mateřská dovolená – vyplácí se peněžitá pomoc v mateřství

- na mateřskou má nárok pouze ten, kdo „pracoval“ (resp., byl účastníkem nemocenského pojištění nebo si jako OSVČ platil nemocenské pojištění)
  - délka mateřské dovolené je 28 týdnů při narození 1 dítěte nebo 37 týdnů pokud se narodí 2 a více dětí
- ❖ při splnění všech podmínek má matka (nebo otec dítěte) nejprve nárok na mateřskou. Ta začíná zpravidla 6 – 8 týdnů před porodem (otec ji může dostat nejdříve od 7 týdne po porodu).
- ❖ rodičovská dovolená pak začíná po skončení mateřské

## ❖ **rodičovská dovolená**

- jde o omluvenou překážku v práci na straně zaměstnance
- týká se pouze zaměstnaných rodičů
- její délka se vůbec nemusí shodovat s délkou pobírání rodičovského příspěvku - oba pojmy spolu nesouvisí
- teoreticky je možné pobírat rodičovský příspěvek a rodičovskou dovolenou vůbec nečerpat, nebo naopak čerpat rodičovskou dovolenou bez nároku na rodičovský příspěvek (například proto, že dávka 300 000 korun již byla vyčerpána)

## ❖ rodičovský příspěvek

- **Nezaměňovat rodičovská dovolená versus rodičovský příspěvek!!!**
- **Rodičovský příspěvek** – jde o dávku státní sociální podpory. Poskytuje se na žádost jednoho z rodičů a nemusí se nutně jednat o zaměstnance. Na dávku státní sociální podpory mají nárok i rodiče bez vlastních příjmů, osoby samostatně výdělečně činné atd. Rodič je ten, který po celý měsíc celodenně a řádně pečuje o nejmladší dítě v rodině a má nárok na příspěvek **nejdéle do 4 let věku tohoto dítěte**. A to až do celkově vyplacené částky **300 000 korun (pro vícero dětí 450 000 Kč)**. Nejedná se však o libovolnou měsíční částku, závisí od účasti (případně neúčasti) na nemocenském pojištění a výši denního vyměřovacího základu pro stanovení nároku na peněžitou pomoc v mateřství ► **platí u dětí narozených do 31.12.2023 včetně**
- **U dětí narozených od 1.1.2024 včetně** má nárok rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, a to až do vyčerpání celkové částky **350 000 Kč (u vícero dětí 525 000 Kč), nejdéle do 3 let věku tohoto dítěte**

Peněžitá pomoc v  
mateřství

Rodičovský příspěvek

## charakteristika dávky

- ❖ jedna z klíčových, hojně využívaných dávek, ve které se jedná o nárok rodiče, který celodenně pečuje o dítě do 4 let věku, nebo do 7 let věku, je-li dítě dlouhodobě zdravotně postižené a to až do vyčerpání celkové částky 300 000 Kč; částka 300 tisíc korun je maximální a náleží každé matce, která se stará o dítě po porodu (od 1.1.2024 jinak – viz výše)
- ❖ příjmy rodiče nejsou sledovány; při nároku na výplatu rodičovského příspěvku může rodič výdělečnou činností zlepšovat sociální situaci rodiny, musí však zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou
- ❖ doba čerpání příspěvku je volbou rodiče – čerpání může být rozděleno do dvou, tří nebo čtyř let dítěte

## výše rodičovského příspěvku

- ❖ **nepřevyšující částku 13 000 Kč** - rozšiřuje se tak možnost čerpat rodičovský příspěvek ve vyšší částce pro takzvané nemocensky nepojištěné rodiče – studenti, nepracující, například ženy v domácnosti či OSVČ, které si neplatí dobrovolné nemocenské pojištění
- ❖ **převyšující částku 13 000 Kč měsíčně** – při nároku na peněžitou pomoc v mateřství (PPM) – délka čerpání u vysokopříjmových rodičů může činit i pouze je 6 měsíců (300 000 na celé období); ale měsíčně pouze do výše předchozí PPM (70% 30násobku DVZ)
- ❖ o vybranou dobu a výši čerpání rodičovského příspěvku musí rodič písemně požádat na předepsaném formuláři (lhůty pro podání žádosti viz zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře) ► je možno si žádat o změnu výše čerpání podle potřeb rodiny jednou za tři měsíce

## nárok na rodičovský příspěvek

- ❖ pro stanovení nároku a výše je rozhodující výše denního vyměřovacího základu pro stanovení peněžité pomoci v mateřství (PPM) nebo nemocenská v souvislosti s porodem nebo převzetím dítěte podle zákona o nemocenském pojištění



## rozhodující je tzv. vyměřovací základ

❖ alespoň jeden z rodičů před přiznáním RP vykonával placené zaměstnání tj. je možné mu určit peněžitou pomoc v mateřství (PPM) – pak si oprávněný rodič může libovolně zvolit výši měsíční dávky, ale měsíčně pouze do výše předchozí PPM (70% 30násobku DVZ)

➤ maximální měsíční výše RP se stanoví ve vazbě na denní vyměřovací základ PPM:

- pokud 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu je **nižší** nebo rovno 13 000 Kč, rodičovský příspěvek může činit nejvýše **13 000 Kč (u vícerčat 19 500 Kč)**

- pokud 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu **převyšuje** 13 000 Kč pak může rodič volit variantu maximálního rodičovského příspěvku, ale měsíčně pouze do výše předchozí PPM (70% 30násobku DVZ)

➤ v případě, že denní vyměřovací základ lze stanovit u obou rodičů, vychází se z toho, který je vyšší

➤ měnit volbu výše rodičovského příspěvku lze jedenkrát za tři měsíce, a to i v případě, že došlo u rodičovského příspěvku ke změně oprávněné osoby; rodiče se mohou na rodičovské dovolené střídat – příspěvek však náleží pouze jednomu z rodičů

➤ nárok na příspěvek má pouze nejmladší dítě v rodině - pokud se v rodině narodí další dítě, nárok na rodičovský příspěvek na starší dítě zaniká, a to i v případě, že na narozené dítě náleží rodičovský příspěvek ihned od narození ve stejné výši, v jaké náleží doposud na starší dítě; změnu je nezbytné ohlásit příslušnému orgánu, aby nevznikl přeplatek na dávky

➤ nárok má také pouze ten žadatel, který má trvalé bydliště na území ČR

## **splnění podmínky celodenní péče při kombinaci rodičovského příspěvku a institucionalizované péče o dítě**

- dítě mladší 2 let navštěvuje jesle nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 92 hodin v kalendářním měsíci, u starších dětí se již doba strávená bez rodiče nesleduje
- dítě pravidelně navštěvuje léčebně rehabilitační zařízení nebo mateřskou školu nebo její třídu zřízenou pro zdravotně postižené děti či jesle se zaměřením na vady zraku, sluchu, řeči a na děti tělesně postižené a mentálně retardované v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně,
- zdravotně postižené dítě pravidelně navštěvuje předškolní zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 6 hodin denně,
- dítě navštěvuje předškolní zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně, pokud jeho oba rodiče nebo osamělý rodič jsou osobami závislými na pomoci jiné osoby ve stupni III a IV,
- rodič zajistí péči o dítě jinou zletilou osobou v době, kdy je výdělečně činný nebo studuje

## **přechod z rodičovské na mateřskou**

❖ souběh mateřské a rodičovského příspěvku je možný jen v případě, že mateřská na druhé dítě je nižší než rodičovský příspěvek. Pak se doplácí rozdíl mezi výší PPM na druhé dítě a rodičovským příspěvkem.

❖ není také možné, aby rodičovský příspěvek na první dítě dočerpala třeba otec dítěte, a žena už pobírala PPM na druhé dítě.

## **JEDNORÁZOVÉ DOPLACENÍ RODIČOVSKÉHO PŘÍSPĚVKU**

❖ pokud se během pobírání rodičovského příspěvku rodina rozroste o dalšího potomka, a nestihla by tak vyčerpat stávající dávku do zákonem stanovené celkové výše, tedy 300 tis., u vícero dětí 450 tis. korun, vyplatí Úřad práce ČR zbývající část rodičovského příspěvku najednou. Tato výplata proběhne poté, co rodič úřadu oznámí narození nového nejmladšího dítěte. Podmínkou jednorázové výplaty částky je, že alespoň jednomu z rodičů lze k datu narození nejmladšího dítěte v rodině stanovit denní vyměřovací základ, nebo že je alespoň jeden z rodičů k tomuto datu považován pro účely důchodového pojištění za osobu samostatně výdělečně činnou.

❖ na nedoplatek rodičovského příspěvku i podle nových pravidel dál nedosáhnou domácnosti, kde ani jeden z rodičů nevydělává (nesplňuje podmínku denního vyměřovacího základu) a nemá tedy nárok na peněžitou pomoc v mateřství.

## **nárok na podporu v nezaměstnanosti po skončení rodičovské**

- ❖ častá je také situace, kdy se žena po skončení rodičovské dovolené (nebo po ukončení čerpání rodičovského příspěvku), nevrací zpět do zaměstnání, třeba proto, že nedostala školku, nebo ji zaměstnavatel neumožní kratší úvazek (aby se mohla věnovat dětem)
  - v takovém případě má žena po skončení rodičovské nárok na podporu v nezaměstnanosti - a to i v případech, že před zahájením rodičovské nepracovala, nebo pokud její pracovní poměr zanikl během rodičovské (třeba z důvodu smlouvy na dobu určitou)
  - pokud ale žena po skončení rodičovské vůbec nepracuje (nemá příjem, ze kterého by se dala výše podpory spočítat), pak je výsledná podpora v nezaměstnanosti jen velmi nízká - odvíjí se od průměrné mzdy v ČR, a žena má nárok na 15% za první dva měsíce, 12% za druhé dva měsíce a 11% za zbytek doby

## **rodičovská dovolená u nezaměstnaných**

- ❖ pokud porodí dítě žena, která byla v době porodu nebo před porodem nezaměstnaná, tak nárok na rodičovský příspěvek vzniká, není ale možnost volit délku a výši příspěvku
- ❖ to lze pouze v případě že:
  - poslední zaměstnání bylo ukončeno do 180 dnů před nástupem na mateřskou (ochranná lhůta)
  - podmínky nároku na mateřskou splňuje otec dítěte

## **rodičovská dovolená u studentky**

- ❖ pokud se narodí dítě ženě, která byla v době těhotenství studující (nebo dokončila studium před porodem a nikdy nepracovala), nárok na rodičovský příspěvek vzniká automaticky dnem narození dítěte
- ❖ pokud by studentce vznikl nárok na PPM (mateřskou), pak by si mohla zvolit výši a délku pobírání rodičovského příspěvku; nárok by jí však vznikl pouze v případě že by před porodem (maximálně 180 dní před porodem) úspěšně dokončila studium

# Pohřebné

- ❖ jednorázová sociální dávka na úhradu nákladů spojených s uspořádáním pohřbu.
- ❖ nárok na pohřebné vzniká pouze v několika málo omezených případech:
  - .náleží osobě, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti,
  - .osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte, a to za podmínky, že zemřelá osoba (s výjimkou mrtvě narozeného dítěte) měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR.
- ❖ pro přiznání nároku na pohřebné totiž nejsou rozhodující příjmy žadatele (jako u většiny ostatních dávek), ale právě jen to jestli se jednalo o nezaopatřené dítě nebo rodiče nezaopatřeného dítěte.
- ❖ pokud splňuje nárok na výplatu dávky více osob, je tato vyplacena jen té osobě, která nárok uplatnila jako první
- ❖ nárok vzniká dnem pohřbení
- ❖ výše činí 5000,- Kč
- ❖ vyplácí se zpětně - až po provedení pohřbu, kdy je na příslušném úřadě nutné doložit fakturu (účtenku nebo jiný doklad) k prokázání vynaložené částky za pohřeb.
- ❖ žádost se podává na místně příslušném úřadu práce
- ❖ k vyřízení žádosti je potřeba běžné osobní doklady (občanský průkaz, rodný list, úmrtní list) a doklady k doložení nákladů spojených s vypravením pohřbu
- ❖ pohřeb člena rodiny je životní situací, která jsou zákonným důvodem pro uvolnění z práce a výplatu náhrady mzdy

# Náhradní výživné

❖ není dávkou státní sociální podpory – v rámci systému je pouze administrováno a vypláceno

## **Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě**

- osoba, která má k nezaopatřenému dítěti vyživovací povinnost, tuto svou povinnost neplní
- náhradní výživné je sociální dávka, kterou poskytuje a náklady na ni hradí stát
- vymáhání pohledávek vůči této osobě, které na stát přešly v souvislosti s poskytnutím náhradního výživného
- oprávněnou osobou je nezaopatřené dítě podle zákona o státní sociální podpoře; oprávněnou osobou není nezaopatřené dítě v zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež a nezaopatřené dítě, kterému náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte podle jiného právního předpisu (pěstounská péče)

## **nárok**

- vyživovací povinnost je stanovena exekučně na základě rozhodnutí soudu, avšak povinná osoba (rodič-dlužník) výživné neplatí vůbec, nebo v nižší částce
- trvalý pobyt nezaopatřeného dítěte
- bylo zahájeno vymáhání dlužného výživného, a to je vymáháno jako pohledávka v exekčním řízení nebo v řízení o soudním výkonu rozhodnutí (nárok nemůže vzniknout v případě, kdy oprávněná osoba (nezaopatřené dítě) nebo její zástupce neprokáže, že byl podán návrh na exekuci nebo soudní výkon rozhodnutí)

## **výše**

- náhradní výživné se stanovuje jako rozdíl výše měsíční dávky výživného určené v exekčním titulu a částečného plnění výživného v příslušném měsíci, nejvýše však ve výši 3000 Kč měsíčně
- výše náhradního výživného se stanovuje na období 4 kalendářních měsíců a vychází z měsíčního průměru stanovených částek

## **řízení**

- rozhodčím orgánem je Úřad práce České republiky prostřednictvím krajských poboček nebo pobočky pro hlavní město Prahu - žádost se tedy podává na příslušném kontaktním pracovišti ÚP ČR podle místa trvalého pobytu oprávněné osoby (nezaopatřeného dítěte).
- Úřad práce ČR může tuto dávku jednomu příjemci poskytovat v součtu po dobu maximálně 48 měsíců, které nemusí jít kalendářně po sobě - částku vyplacenou pečující osobě bude poté vymáhat po dlužníkovi - vymožené pohledávky výživného jsou příjmem státního rozpočtu; po této době můžou některé pohledávky přejít na stát.
- Úřad práce k vymožení pohledávky vyzve oprávněnou osobu, aby po rozhodnutí o přechodu pohledávky na stát podala návrh na vstup státu namísto dosavadního oprávněného do probíhajícího řízení o soudním výkonu rozhodnutí nebo exekčního řízení

# Plánovaná reforma dávek 2024/2025

➤ **MPSV připravuje největší reformu v historii systému sociálních dávek za posledních 30 let. Toto jsou argumenty pro změnu systému-diskutabilní:**

ČR má zastaralý systém dávek, složený z několika samostatných dávek sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi, které se navzájem započítávají.

Systém je nepřehledný (např. přídavek na dítě, příspěvek na bydlení).

Klienti doposud museli vyplňovat mnoho formulářů – 4 dávky = 4 žádosti = 4 správní řízení.

Klientovi chybí motivace ke snaze aktivně řešit svoji životní situaci, být zaměstnaný a vydělávat.

Řada domácností už nyní pobírá kombinaci různých dávek.

## ➤ **Cíl reformy**

Hlavním cílem je sloučení čtyř dávek do jediné **Dávky státní sociální pomoci (DSSP)** pro pomoc chudým domácnostem.

To bude nyní probíhat cíleně, automaticky a digitálně.

Změna sníží počet žádostí a správních řízení na jedno.

Nová dávka se bude skládat ze **4 složek: zajištění základního živobytí, pomoc s náklady na bydlení, péče o děti a pracovní bonus pro praceschopné lidi.**



## ➤ **Změny**

Konec zneužívání dávek; lidé s majetkem nebo vyššími příjmy nebudou dostávat dávky, a budou je dostávat pouze ti, kteří ji skutečně potřebují.

Propojením dávek **se lépe zaměří na potřebné a podpoří se rodiny s dětmi, ale i zranitelnější skupiny obyvatelstva jako senioři a matky samoživitelky**

Pomoc bude cílená na ty, kteří se snaží a pracují viz. **pracovní bonus**.

Zjednoduší se vyřízení (méně papírů a formulářů).

Sloučení 4 opakujících se příjmově testovaných dávek do 1 nové dávky.

Online vyřízení dávky v Klientské zóně Jenda, bez nutnosti opakovaných návštěv úřadů.

Pomoc bude adresována na základě příjmového a majetkového testu, s rozlišením míry ohrožení chudobou.

## ➤ **Příklady složky DSSP**

**Žádost:** Podání žádosti jedním členem domácnosti; uvedení osob, příjmů, majetku a bankovních účtů.

### **Pracovní bonus**

nárok: pro aktivní jedince.

výše: 40 % z příjmu do 1,5násobku životního minima.

### **Živobytí**

nárok: rodiny do 1,43násobku životního minima.

výše: rozdíl mezi náklady na život a příjmem (odečteno 30 %).



## **Dítě**

nárok: rodiny do 4násobku životního minima.

výše: až 1.000 Kč na dítě dle příjmu rodiny; nárok podmíněný pracovním aktivním statusem.

## **Bydlení**

nárok: při nákladech na bydlení a to pokud nepřesahují 30 % příjmu domácnosti a tato část není vyšší než uznatelné náklady na bydlení.

## ➤ **Parametry majetkového testu/ vlastnictví**

### **Příjmové a majetkové limity:**

- ✓ Nad 1,43 násobek živ. minima: automatizovaný režim, minimální kontakt s Úřadem práce.
- ✓ Pod 1,43 násobek živ. minima: Pravidelný kontakt, podpůrný plán.
- ✓ Výška dávek: Stanovena na 3 měsíce na základě předchozích 3 měsíců.

### **Povolené vlastnictví:**

- ✓ 1 nemovitost pro trvalé bydlení + maximálně 1 další na rekreaci.
- ✓ Úspory do 200.000 Kč pro 1. člena domácnosti, 50.000 Kč pro další (max. 400.000 Kč).
- ✓ 1 automobil na dospělé osobu (max. 2 auta na domácnost).

<https://www.kurzy.cz/prispevky-davky/davka-statni-socialni-pomoci/>

[https://www.mpsv.cz/documents/20142/7095934/TZ\\_revize\\_socialnich\\_davek\\_05022024.pdf/21144260-5e93-c1f1-160e-f37b4bd2f280?t=1707128113979](https://www.mpsv.cz/documents/20142/7095934/TZ_revize_socialnich_davek_05022024.pdf/21144260-5e93-c1f1-160e-f37b4bd2f280?t=1707128113979)

[https://www.mpsv.cz/documents/20142/7095934/reVIZE\\_socialnich\\_davek\\_final.pdf/cac01111-3cbb-1224-cb7f-f37b4bd2f280?t=1707128113979](https://www.mpsv.cz/documents/20142/7095934/reVIZE_socialnich_davek_final.pdf/cac01111-3cbb-1224-cb7f-f37b4bd2f280?t=1707128113979)

# Kontrolní úkoly

1. V rodině žijí dva dospělí a jedno 12 leté dítě. Manželce se narodí další dítě. Má žena nárok na porodné v případě, že celkový čistý měsíční příjem rodiny je 20 000 Kč? Vypočítejte.
2. V rodině žijí 2 dospělí a 2 děti. Obě děti jsou na vysoké škole. Čistý měsíční příjem rodiny je 30 000 Kč. Ženě se narodí další dítě. Má v tomto případě nárok na porodné? Vypočítejte.
3. Rodina se 2 dospělými a 2 dětmi. Jedno dítě ve věku 5 let, druhé před 15 rokem. Mají nárok na přídatky na dítě, jestliže jejich průměrný měsíční příjem = 22 000 Kč. Pokud ano, v jaké výši (pro případ, že je příjem z výdělečné činnosti, i pro případ, kdy rodiče nepracují)?
4. Čtyřčlenná rodina z obce do 100 000 obyvatel s příjmem 25 000 korun měsíčně, která platí v nájemním bytě nájem, energie a služby ve výši 13 000 korun. Má v současnosti nárok na příspěvek na bydlení? V jaké výši?
5. Tříčlenná rodina s bytem v osobním vlastnictví, jejíž měsíční příjem za předchozí čtvrtletí činil 18 000 Kč, náklady na bydlení 10 000 Kč a rodina žije v obci se 40 000 obyvateli. Má tato rodina nárok PNB? Pokud ano, v jaké výši?
6. Žena měla v období před mateřskou dovolenou průměrný měsíční příjem 15 000 Kč. V jaké výměře si může žádat o rodičovský příspěvek?